

Rättsligt uttalande om automatiserade beslut

Enligt 28 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) kan beslut fattas automatiserat. Bestämmelsen träder i kraft den 1 juli 2018. Den förvaltningsrättsliga osäkerhet som funnits rörande myndigheternas rätt att utan särskild tillåtande författningsreglering fatta beslut automatiserat undanröjs med denna reglering.

Förvaltningslagens 28 § utgör ett sådant undantag från rätten att inte bli föremål för automatiserat individuellt beslutsfattande som regleras i artikel 22.2 b) i dataskyddsförordningen. Den sammantagna regleringen i förvaltningslagen utgör sådana skyddsåtgärder som krävs enligt artikel 22.2.b) för att automatiserat beslutsfattande med stöd av 28 § samma lag ska vara tillåtet.

En regel i en ny förvaltningslag om att beslut får fattas automatiserat

E-delegationen föreslog i betänkandet Automatiserade beslut – färre regler ger tydligare reglering, att ett antal bestämmelser i lag och förordning där det endast anges att myndighet får fatta automatiserade beslut ska utmönstras. Skälet var att dessa regler felaktigt tolkats motsatsvis så att bara beslut som omfattas av en sådan särbestämmelse kunde få fattas automatiserat. Genom den nya förvaltningslagen (2017:900) införs en generell regel där det uttryckligen föreskrivs att beslut kan fattas automatiserat. Under rubriken ”Hur beslut fattas” anges följande.

28 § Ett beslut kan fattas av en befattningshavare ensam eller av flera gemensamt eller automatiserat.¹

Med automatiserat beslut avses enligt författningskommentaren beslut som fattas maskinellt utan att någon enskild befattningshavare på myndigheten tar någon aktiv del i själva beslutsfattandet i det enskilda fallet.²

Genom att det i lagen slås fast att beslut kan fattas automatiserat tydliggörs, enligt regeringens uttalande i lagmotiven, att det inte behövs en reglering i en specialförfattning för att en myndighet ska kunna använda den automatiserade beslutsformen. Regleringen skapar

¹ Det som i övrigt föreskrivs i 28 § gäller inte automatiserat beslutsfattande.

² Prop. 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag, s 315.

därmed också bättre förutsättningar för en fortsatt utveckling av den digitala förvaltningen.³ Bestämmelsen träder i kraft den 1 juli 2018. I sammanhanget kan också noteras att kravet på att motivera beslut stärks genom 32 §.

Automatiserade beslut enligt EU:s dataskyddsförordning är tillåtna med stöd av förvaltningslagen

Enligt artikel 22.1 i dataskyddsförordningen ska den registrerade ha rätt att inte bli föremål för ett beslut som enbart grundas på automatiserad behandling, inbegripet profilering, vilket har rättsliga följder för honom eller henne eller på liknande sätt i betydande grad påverkar honom eller henne.⁴

Undantag från rättigheten att inte bli föremål för automatiserat individuellt beslutsfattande gäller för beslut som tillåts enligt nationell rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av och som fastställer lämpliga åtgärder till skydd för den registrerades rättigheter, friheter och berättigade intressen. Den nya förvaltningslagen innehåller bestämmelser om kommunikation och rätt att lämna uppgifter muntligen, rätt till omprövning och rätt till överklagande. Därutöver finns även generella krav på legalitet, objektivitet och proportionalitet.

Enligt eSams bedömning får därmed de generellt tillämpliga bestämmelserna i den nya förvaltningslagen⁵ anses innefatta sådana lämpliga skyddsåtgärder för den registrerade att automatiserade beslut får fattas när de faller inom ramen för förvaltningslagens tillämpningsområde och är överklagbara.⁶

Detta rättsliga uttalande har beslutats av eSams rättsliga expertgrupp⁷ efter föredragning av Eva Maria Broberg.

/Johan Bålman

³ A. prop. s 179.

⁴ När det gäller tillämpningsområdet för artikel 22 så gäller inte artikeln för beslutsfattande som har ett manuellt inslag. Det framgår inte helt tydligt om den automatiserade behandling på vilken beslutet grundas måste innefatta profilering för att bestämmelsen ska bli tillämplig, eller om ett beslut som fattas automatiserat utan profilering också kan omfattas av regeln. Att motsvarande bestämmelse i dataskyddsdirektivet enbart gäller för automatiserat beslutsfattande som innefattar profilering talar emot att dataskyddsförordningens bestämmelse skulle ha ett långt mer omfattande tillämpningsområde. Denna bedömning har också gjorts av Socialdataskyddsutredningen, se SOU 2017:66, s 273.

⁵ Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen ska emellertid, enligt 4 § förvaltningslagen (2017:900), den bestämmelsen tillämpas. Det innebär att andra regler kan gälla inom särskilda områden.

⁶ Regeringen har gjort samma bedömning i prop. 2017/18:95, Anpassningar av vissa författningar inom skatt, tull och exekution till EU:s dataskyddsförordning, s 100.

⁷ Ledamöter i expertgruppen är Eva Maria Broberg, Johan Bålman, Malgorzata Drewniak, Per Furberg, Gustaf Johnssén, Jan Sjösten, Linn Kempe, Gunnar Svensson, Mikael Westberg, Staffan Wikell, Christina Wikström och Tomas Öhrn. Adjungerade ledamöter i expertgruppen är Maria Sertcanli och Veronica Eckerby. Adjungerade ledamöter står inte formellt bakom uttalandet liksom. Staffan Wikell som var frånvarande under mötet där beslutet fattades.